

1.

Lag

om patientombudspersoner och socialombudspersoner

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Syftet med denna lag är att tillgodoseendet av rättigheterna och rättsskyddet för patienter samt klienter inom socialvården och småbarnspedagogiken ska främjas i social- och hälsovården och de småbarnspedagogiska tjänsterna.

Denna lag tillämpas på patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet som ordnas av ett välfärdsområde som avses i lagen om välfärdsområden (611/2021), patientombudspersoners verksamhet som ordnas HUS-sammanslutningen som avses i lagen om ordnande av social- och hälsovården och räddningsväsendet i Nyland (615/2021) och patientombudspersoners verksamhet som ordnas av staten och Arbetshälsoinstitutet.

Bestämmelserna om välfärdsområden i denna lag tillämpas även på Helsingfors stad.

2 §

Välfärdsområdets ansvar för ordnande av patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet

Välfärdsområdet ska inom sitt område ordna patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet i följande tjänster och funktioner:

- 1) social- och hälsovård som ordnas och produceras av välfärdsområdet,
- 2) social- och hälsovårdstjänster som ordnas och produceras av staten och ett självständigt offentligrättsligt samfund med undantag för de tjänster som avses i 4 §,
- 3) social- och hälsovårdstjänster som ordnas och produceras av kommunerna,
- 4) småbarnspedagogiska tjänster som ordnas och produceras av kommuner och privata tjänsteproducenter,
- 5) social- och hälsovårdstjänster som ordnas och produceras av privata tjänsteproducenter.
- 6) företagshälsovårdstjänster som ordnas och produceras av arbetsgivaren.

Välfärdsområdet svarar alltid för ordnandet av verksamheten för patientombudspersoner och socialombudspersoner i fråga om den i 1 mom. 1 och 6 punkten avsedda social- och hälsovård som ordnas av området, utom när de tjänster som ordnas av området produceras av en aktör som avses i 4 §. Välfärdsområdet svarar för ordnandet av verksamheten för patientombudspersoner och socialombudspersoner i fråga om den i 1 mom. 1 punkten avsedda social- och hälsovård som produceras av området samt de i 1 mom. 3 punkten avsedda social- och hälsovårdstjänster som produceras av kommuner och de i 1 mom. 5 punkten avsedda social- och hälsovårdstjänster som produceras av privata tjänsteproducenter, utom när tjänsterna i fråga ordnas av ett annat

väl-färdsområde eller av en aktör som avses i 3 eller 4 §. Till övriga delar bestäms det väl-färdsområde som ansvarar för ordnandet av den i 1 mom. avsedda verksamheten för patientombuds-personer och socialombudspersoner enligt inom vilket väl-färdsområdes område den service som avses i 1 mom. tillhandahålls.

Patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet ska ordnas som en enhetlig administrativ helhet separat från väl-färdsområdets uppgifter i samband med ordnande och pro-duktion av social- och hälsovård.

Väl-färdsområdet ska utse ett tillräckligt antal patientombudspersoner och socialombudsper-soner i förhållande till områdets invånarantal så att patientombudspersonernas och socialom-budspersonernas tjänster är tillgängliga enligt patienternas och klienternas servicebehov. Väl-färdsområdet ska dessutom utse en ansvarig person för patientombudspersoners och socialom-budspersoners verksamhet. Väl-färdsområdet ska informera sina invånare om patientombuds-personernas och socialombudspersonernas verksamhet samt på internet och på andra tillgäng-liga sätt offentliggöra namn och kontaktuppgifter för patientombudspersonerna, socialombuds-personerna och den ansvariga personen.

Bestämmelser om anskaffning av tjänster från privata tjänsteproducenter för att ordna patient-ombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet finns i 12 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021). Väl-färdsområdet kan dock inte skaffa uppgifter om den an-svariga personen för patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet från en privat tjänsteproducent.

På utveckling av patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet och på de-ras fortbildning tillämpas 32 och 59 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård.

3 §

HUS-sammanslutningens ansvar för ordnande av patientombudspersoners verksamhet

HUS-sammanslutningen ska ordna patientombudspersoners verksamhet i den hälso- och sjuk-vård som den ordnar och producerar, utom när de tjänster som den producerar ordnas av en aktör som avses i 2 eller 4 §. På patientombudspersoners verksamhet som ordnas av HUS-sam-manslutningen tillämpas vad som i 2 § 2–6 mom. föreskrivs om patientombudspersoner.

4 §

Statens och Arbetshälsoinstitutets ansvar för ordnande av patientombudspersoners verksamhet

Staten ska ordna patientombudspersoners verksamhet i följande hälso- och sjukvårdstjänster som den ordnar och producerar:

1) hälso- och sjukvård som ges vid statens sinnessjukhus enligt lagen om statens sinnessjuk-hus (1292/1987),

2) hälso- och sjukvårdstjänster som avses i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987) och som ordnas och produceras av en enhet vid Försvarsmakten med ansvar för att ordna hälso- och sjukvården,

3) hälso- och sjukvårdstjänster som ordnas och produceras av Enheten för hälso- och sjukvård för fångar som avses i lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar (1635/2015).

Arbetshälsoinstitutet ska ordna patientombudspersoners verksamhet i de i lagen om arbets-hälsoinstitutets verksamhet och finansiering (159/1978) avsedda hälso- och sjukvårdstjänster som institutet producerar.

Patientombudspersoners verksamhet ska ordnas åtskilt från statliga myndigheters eller inrättningars och Arbetshälsoinstitutets uppgifter i samband med ordnande och produktion av hälso- och sjukvård.

Statliga myndigheter eller inrättningar och Arbetshälsoinstitutet ska utse ett tillräckligt antal patientombudspersoner i förhållande till antalet patienter i sina hälso- och sjukvårdstjänster så att patientombudspersonernas tjänster finns tillgängliga enligt patienternas servicebehov. Om patientombudspersonernas uppgifter vid en statlig myndighet eller inrättning eller Arbetshälsoinstitutet sköts av flera patientombudspersoner, ska den som ansvarar för ordnandet av verksamheten utse en ansvarig person för patientombudspersonernas verksamhet. Om patientombudspersonernas uppgifter sköts av endast en patientombudsperson, ska denna utöver de uppgifter som avses i 8 § 1 mom. även sköta den ansvariga personens uppgifter som avses i 8 § 5 mom. Statliga myndigheter eller inrättningar och Arbetshälsoinstitutet ska informera sina patienter om patientombudspersonernas verksamhet samt på internet och på andra tillgängliga sätt offentliggöra patientombudspersonernas och den ansvariga personens namn och kontaktuppgifter.

Statliga myndigheter eller inrättningar och Arbetshälsoinstitutet kan avtala med välfärdsområdet om att välfärdsområdet producerar patientombudspersonernas verksamhet för en sådan statlig myndighets eller inrättnings eller Arbetshälsoinstitutets räkning.

Den statliga myndighet eller inrättning och Arbetshälsoinstitutet som ansvarar för ordnande av patientombudspersoners verksamhet svarar för utvecklingen av patientombudspersoners verksamhet och deras fortbildning.

5 §

Patientombudspersoners och socialombudspersoners oberoende och opartiskhet

Den som ansvarar för att ordna verksamheten ska ordna patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet så att deras oberoende och opartiskhet tryggas när de utför sina uppgifter. Patientombudspersoner och socialombudspersoner ska i sitt uppdrag handla oavhängigt och opartiskt.

6 §

Patientombudspersoners och socialombudspersoners behörighet

Behörig för uppgiften som patientombudsperson, socialombudsperson och ansvarig person för verksamheten är en behörig person som har för uppgiften lämplig högre högskoleexamen och sådan kännedom om uppgiftsområdet som uppgiften kräver.

7 §

Servicespråk för patientombudspersoner och socialombudspersoner

Bestämmelser om individens språkliga rättigheter i fråga om tjänster som tillhandahålls av patientombudspersoner och socialombudspersoner finns i språklagen (423/2003) och samiska språklagen (1086/2003). En person som får i 2 § 1 mom. 2 punkten avsedda tjänster har samma språkliga rättigheter i tjänster som tillhandahålls av patientombudspersoner och socialombudspersoner som när personen får tjänsterna enligt 2 § 1 mom. 2 punkten. En person som får i 4 § 1 mom. 2 punkten avsedda tjänster har dessutom samma språkliga rättigheter i tjänster som tillhandahålls av patientombudspersoner som när personen får tjänsterna enligt 4 § 1 mom. 2 punkten.

Om en patientombudsperson eller en socialombudsperson inte behärskar det teckenspråk eller något annat språk som personen använder eller om personen på grund av en funktionsnedsättning eller av någon annan orsak inte kan göra sig förstådd, ska den som ansvarar för ordnandet av verksamheten, utöver vad som föreskrivs i 1 mom., i den mån det är möjligt ordna tolkning och skaffa en tolk vid tillhandahållandet av patientombudspersoners och socialombudspersoners tjänster.

8 §

Uppgifter för patientombudspersoner, socialombudspersoner och ansvariga personer

Patientombudspersonen har till uppgift att

- 1) ge patienter råd i frågor som gäller tillämpningen av lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), nedan patientlagen,
- 2) ge patienten råd och vid behov bistå patienten med att framställa en anmärkning som avses i 10 § i patientlagen,
- 3) ge råd om hur klagomål, omprövningsbegäran, besvär, skadeståndsyrkande, ersättningsyrkande som gäller patient- eller läkemedelsskador eller något annat ärende som gäller patientens rättsskydd inom hälso- och sjukvården kan inledas hos en behörig myndighet,
- 4) informera om patientens rättigheter,
- 5) samla information om patienternas kontakter och följa hur patienternas rättigheter och ställning utvecklas, samt
- 6) även i övrigt arbeta för att främja patientens rättigheter och för att de ska bli tillgodosedda.

Socialombudspersonen har till uppgift att

- 1) ge klienter råd i frågor som gäller tillämpningen av lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), nedan klientlagen, och lagen om småbarnspedagogik (540/2018),
- 2) ge råd och vid behov bistå klienten med att framställa en anmärkning som avses i 23 § i klientlagen och 54 § i lagen om småbarnspedagogik,
- 3) ge råd om hur klagomål, omprövningsbegäran, besvär, skadeståndsyrkande eller något annat ärende som gäller klientens rättsskydd inom socialvården eller småbarnspedagogiken kan inledas hos en behörig myndighet,
- 4) informera om klientens rättigheter,
- 5) samla information om klienternas kontakter och följa hur klienternas rättigheter och ställning utvecklas, samt
- 6) även i övrigt arbeta för att främja klientens rättigheter och för att de ska bli tillgodosedda.

Den i 2 § avsedda ansvariga personen för patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet har till uppgift att

- 1) styra och samordna patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet,
- 2) för sin del utveckla patientombudspersoners och socialombudspersoners kompetens och verksamhet,
- 3) följa hur patienternas och klienternas rättigheter och ställning utvecklas och tillsammans med patientombudspersoner och socialombudspersoner årligen sammanställa en redogörelse om detta till välfärdsområdesstyrelsen, samt
- 4) samarbeta med olika myndigheter och tjänsteproducenter inom social- och hälsovården och småbarnspedagogiken för att främja och tillgodose klientens och patientens rättigheter.

Den redogörelse till välfärdsområdesstyrelsen som avses i 3 mom. 3 punkten ska dessutom delges kommunstyrelserna i välfärdsområdets kommuner. Välfärdsområdet ska offentliggöra redogörelsen på internet.

På den ansvariga personen för patientombudspersoners verksamhet som avses i 3 och 4 § tillämpas 3 mom. till den del det i momentet föreskrivs om den ansvariga personens uppgifter i

anslutning till patientombudspersoners verksamhet. Den redogörelse som avses i 3 mom. 3 punkten lämnas till den i 3 och 4 § avsedda anordnaren av patientombudspersoners verksamhet.

9 §

Personuppgiftsansvariga

Den behöriga myndighet inom välfärdsområdet som svarar för ordnande av patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet är en sådan personuppgiftsansvarig som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) när det gäller handlingar i patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet, som omfattas av den behöriga myndighetens organiseringsansvar, och sådana handlingar i patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet som överförs från kommuner och samkommuner till den behöriga myndigheten.

Den behöriga myndighet inom HUS-sammanslutningen som ansvarar för ordnande av patientombudspersoners verksamhet är en i 1 mom. avsedd personuppgiftsansvarig när det gäller handlingar i patientombudspersoners verksamhet, som omfattas av den behöriga myndighetens organiseringsansvar, och sådana handlingar i patientombudspersoners verksamhet som överförs från Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (HNS) till den behöriga myndigheten.

Den behöriga statliga myndighet eller inrättning eller Arbetshälsoinstitutet som ansvarar för ordnande av patientombudspersoners verksamhet är en i 1 mom. avsedd personuppgiftsansvarig när det gäller handlingar i patientombudspersoners verksamhet, som omfattas av myndighetens, inrättningens eller institutets organiseringsansvar.

10 §

Behandlingen av personuppgifter

Handlingar som kommit in till och som har upprättats av patientombudspersoner eller socialombudspersoner ska hållas åtskilda från den personuppgiftsansvariges övriga handlingar.

Patientombudspersoner och socialombudspersoner har trots sekretessbestämmelserna rätt att behandla personuppgifter som ingår i handlingar som de förfogar över och som är nödvändiga för att de ska kunna utföra sina uppgifter. Åtkomsträttigheterna till personuppgifter som registrerats elektroniskt ska bestämmas med beaktande av respektive patientombudspersons och socialombudspersons uppgifter.

På en minderårigs rätt att förbjuda att uppgifter om honom eller henne lämnas ut till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare tillämpas 9 § 2 mom. i patientlagen och 11 § 3 momentet i klientlagen.

11 §

Registrering av personuppgifter

Bestämmelser om registrering i ärenderegistret av handlingar som inkommit till och som upprättats av patientombudspersoner och socialombudspersoner finns i 25 § i informationshantlingslagen.

När det är fråga om annan än allmän rådgivning är patientombudspersoner och socialvårdspersoner som tillhandahåller en person tjänster som avses i 8 § 1 och 2 mom. skyldiga att föra in och lagra följande uppgifter:

- 1) den berörda personens namn och personbeteckning eller, om den inte är känd, en beteckning som fungerar som temporär identifikation eller födelsedatumet,
- 2) namn och behörighet för en laglig företrädare,
- 3) personens modersmål och kontaktspråk,
- 4) uppgift om ett förbud enligt 10 § 3 mom. som gäller utlämnande av uppgifter,
- 5) namnet på den som upprättat handlingen eller gjort anteckningen samt personens uppgift vid verksamhetsenheten,
- 6) tidpunkten för när handlingen upprättats eller anteckningen gjorts.

I de situationer som avses i 2 mom. är patientombudspersoner och socialombudspersoner dessutom skyldiga att föra in och lagra andra personuppgifter som är nödvändiga för att de ska kunna utföra sina uppgifter.

12 §

Bevarande av handlingar

Den personuppgiftsansvarige ska bevara handlingar och logguppgifter i patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet i 12 år efter det att behandlingen av ärendet har avslutats. När bevaringstiden för handlingarna har löpt ut och det inte har bestämts att en handling ska bevaras varaktigt, ska den personuppgiftsansvarige se till att handlingarna förstörs omedelbart.

13 §

Tillsyn över patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet samt riksomfattande register

På den egenkontroll och myndighetstillsyn som välfärdsområdet, HUS-sammanslutningen, staten och Arbetshälsoinstitutet utövar vid ordnande av patientombudspersoners eller socialombudspersoners verksamhet tillämpas vad som särskilt föreskrivs om egenkontroll och myndighetstillsyn i fråga om den social- och hälsovård som ordnas av nämnda aktörer.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska föra ett riksomfattande register över patientombudspersoner och socialombudspersoner. I registret antecknas patientombudspersoners och socialombudspersoners namn- och kontaktuppgifter, utbildning samt verksamhetsanordnaren. Den som ordnar patientombudspersoners och socialombudspersoners verksamhet ska lämna dessa uppgifter elektroniskt till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

14 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 11 § 2 och 3 mom. tillämpas senast från och med den 1 januari 2025.

Genom denna lag upphävs 11 § i lagen om patientens ställning och rättigheter och 24 och 24 a § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården.

Den som fram till ikraftträdandet av denna lag har varit patientombudsman i ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande som har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag eller med stöd av något annat avtal som har ingåtts före ikraftträdandet är behörig att vara patientombudsman trots vad som föreskrivs i 6 §.

2.

Lag

om ändring av lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut ändras rubriken för 53 § och 53 § 2 mom. i lagen om småbarnspedagogik som följer:

53 §

Styrning, rådgivning och socialombudsperson

Bestämmelser om ordnande av socialombudspersonens verksamhet inom småbarnspedagogiken finns i lagen om patientombudspersoner och socialombudspersoner (/).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

Familje- och omsorgsminister Aki Lindén

Lag

om ändring av lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut ändras rubriken för 53 § och 53 § 2 mom. i lagen om småbarnspedagogik som följer:

Gällande lydelse

53 §

Styrning, rådgivning och socialombudsman

De tillsynsmyndigheter som avses i 52 § ska utöva tillsyn i första hand genom att tillhandahålla anordnaren av småbarnspedagogik den handledning och rådgivning som behövs och genom att i samråd med anordnaren följa hur verksamheten utvecklas.

Den kommunala socialombudsman som avses i 24 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården ([812/2000](#)) ska också för småbarnspedagogikens del ge klienterna råd i frågor som gäller tillämpningen av denna lag, bistå klienten i framställandet av en anmärkning, informera om klientens rättigheter, också i övrigt arbeta för att främja klientens rättigheter och för att de ska bli tillgodosedda samt följa hur klienternas rättigheter och ställning utvecklas i kommunen och årligen till kommunstyrelsen avge en redogörelse för detta.

Föreslagen lydelse

53 §

*Styrning, rådgivning och **socialombudsper-
son***

Bestämmelser om ordnande av socialombudspersonens verksamhet inom småbarnspedagogiken finns i lagen om patientombudspersoner och socialombudspersoner (/).

Denna lag träder i kraft den _____

20 .